עין משפט נר מצוה

נט א מיי' פ"א מהל' גירושין הלכה כד ופ"ז מהל' עבדי' הלכה ה טוש"ע אה"ע סי' קל סעי' יג וטוש"ע יו"ד סי' רסז סעי' נ :

ס ב ג מיי' פ"ו מהל' עבדים שם ופכ"ז מהל' מלוה ולוה ה"א סמג עשין פו לד טוש"ע יו"ד סימן רסז סעי' מה וסעי' מו וטוש"ע חו"מ סי' סח סעי' א וטוש"ע אה"ע סי' קל סעי' יט :

סא ד מיי' פכ"ז מהל' מלוה ולוה שם סמג עשין לד טוש"ע חו"מ סי' כח סעי' ב ופי' שם בכ"מ :

דאי לאו דכותי חבר הוה לא מחתים ליה מקמיה, אי הכי אפילו שאר שטרות נמי? אלא אמרינן רווחא שבק למאן דקשיש מיניה הכא נמי רווחא שבק למאן דקשיש מיניה? א"ר פפא זאת אומרת עדי הגט אין חותמין זה בלא זה, מאי טעמא? אמר רב אשי *גזירה משום "כולכם". גופא אמר רבי אלעזר לא הכשירו בו אלא עד אחד כותי בלבד מאי קמ"ל תנינא כל גט שיש עליו עד כותי פסול בר? אי ממתניתין הוה אמינא אפי' תרי נמי והאי דקתני חד משום דבשטרות אפי' חד נמי לא, קמ"ל, ותרי לא והא קתני מעשה והביאו לפני רבן גמליאל לכפר עותנאי גט אשה והיו עדיו עדי כותים והכשיר? אמר אביי תני עדו. רבא אמר לעולם תרי ורבן גמליאל מיפלג פליג וחסורי מיחסרא והכי קתני ורבן גמליאל מכשיר בשנים ומעשה נמי שהביאו לפני רבן גמליאל לכפר עותנאי גט אשה והיו עדיו עדי כותים והכשיר: **מתני'** * ב כל השטרות *העולים בערכאות של עובדי כוכבים אע"פ שחותמיהם עובדי כוכבים כשירים חוץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים *ר"ש אומר אף אלו כשירין, לא הוזכרו אלא בזמן שנעשו בהדיוט: **גמ'** קא פסיק ותני לא שנא מכר ל"ש מתנה. בשלמא מכר מכי יהיב זוזי קמייהו הוא דקנה ושטרא ראיה בעלמא הוא דאי לא יהיב זוזי קמייהו לא הוו מרעי נפשייהו וכתבי ליה שטרא, אלא מתנה במאי קא קני? לאו בהאי שטרא והאי שטרא חספא בעלמא הוא? אמר שמואל *דינא דמלכותא דינא ואב"א ג תני חוץ מכגיטי נשים: רבי שמעון אומר אף אלו כשירין וכו': והא לאו בני כריתות נינהו? אמר רבי זירא: ירד ר' שמעון לשיטתו *של רבי אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי, והאמר ר' אבא מודה ר' אלעזר במזויף מתוכו שפסול? הכא במאי עסקינן

בשמות

דאי לאו דכותי חבר הוא. לא הוה האי ישראל מחתים ליה לכותי מקמיה : **אי הכי שאר שטרות נמי**. כי חתם ישראל לבסוף ניכשריה : **אלא**. על כרחיך טעמא מאי לא הוי בשאר שטרות בחזקת חבר ע"י הקדמה זו דאמרינן האי ישראל רווחא שבק למאן דקשיש מיניה שראו את העדות עם ישראל זה החתום ישראלים זקנים ממנו והכותי וכשחתם ישראל זה תחילה היה סבור שיחתום בעל השטר עמו אחד מישראל הזקנים לפיכך חתם בתחתית השטר והמלוה בא והחתים אחריו את הכותי למעלה הימנו : **הכא נמי**. בגט אשה נימא רווחא שבק : **זאת אומרת**. מתניתין דמכשר בגט ופסיל בשאר שטרות אשמעינן עדי הגט אין חותמין אלא זה בפני זה הילכך על כרחך ישראל זה ראה את הכותי חותם למעלה והוא חתם למטה ואי לאו דחבר הוא לא אחתמיה מקמיה אבל שאר שטרות חותמין זה שלא בפני זה הילכך איכא למיחש ישראל זה חתם ראשון בתחתית השטר ושבק רווחא למאן דקשיש ולא ידע שיחתמו את הכותי למעלה הימנו : **מאי טעמא**. אמרו רבנן שלא יחתמו זה שלא בפני זה : **גזירה משום כולכם**. דתנן בפירקין דלקמן (דף סו:) אמר לעשרה "כולכם כתבו גט לאשתי" אחד כותב וכולם חותמין ואי לא הוו חתמי כולהו הוי פסול דבקפידא תליא דלא שוויה גיטא אלא בהכי לפיכך תקנו אפילו היכא דלא אמר "כולכם" שיהיו כל העדים נקבצים בשעת החתימה : **תנינא כל גט שיש עליו עד כותי פסול**. ועלה קאמר חוץ מגיטי נשים : **הוה אמינא דאפילו תרי**. כשרין בגט והא דתני חד לאשמועינן חומרא דשאר שטרות דחד נמי פסול בהו קא משמע לן : **רבא אמר לעולם תרי**. כותים הוו בההוא גיטא דרבן גמליאל : **ורבן גמליאל מיפלג פליג**. ואי אמרת מעשה לסתור, חסורי מיחסרא כו' : **מתני' בערכאות**. מקום בית וועד דיינים קבועין שלהן : **לא הוזכרו**. בבית המדרש לפסול : **אלא בזמן שנעשו בהדיוט**. ע"י עובדי כוכבים הדיוטות שאינן דיינים ובגמרא מפרש לה : **גמ' קא פסיק ותני**. כל השטרות כשרין בחותמי עובדי כוכבים לא שנא שטרי מכר ול"ש שטרי מתנה : **בשלמא**. שטרי מכר דארעא לאו בהאי שטרא מיקניא אלא בזוזי : **מכי יהיב**. האי גברא זוזי. לישראל חבריה : **קמייהו**. דדיינין עובדי כוכבים : **הוא דקנה**. לארעא דקרקע נקנה בכסף או בשטר והאי שטרא ראיה בעלמא הוא שלא יאמר (לא) מכרתיה ולא קבלתי מעות ובהא מילתא אינהו מהימני : **דאי לאו דיהב זוזי קמייהו**. כיון דדיינין קבועין נינהו : **לא הוו מרעי נפשייהו**. וכתבי ליה שטרא : **אלא מתנה**. דעל ידי השטר הוא קנה אותה במסירת השטר היכי מקניא האי שטרא חספא בעלמא הוא : **דינא דמלכותא**. של עובדי כוכבים : **תני חוץ מכגיטי נשים**. כל שטרות שהן כגיטי נשים שעל ידי השטר הדבר נגמר דהיינו נמי שטר מתנה וה"ה נמי דמצי לשנויי בעדי מסירה ישראל דאינהו משוו ליה שטרא אלא שינויא דחיקא הוא דשנינן לעיל הכי דהא פרכינן עלה מדקתני סיפא רבי שמעון כו' ואיצטריכא ליה לשנויי שמות מובהקין איכא בינייהו *) (אע"ג דאוקימנא לעיל בעדי מסירה ה"מ לת"ק דברייתא דנחית למניינא ופרכינן עלה והא איכא לשמה ואיכא מחובר וליכא לתרוצי אלא בהכי אבל תנא קמא דמתניתין דלא נחית למניינא ותנא לשמה (א) לא מוקמינן ליה כרבי אלעזר דמדרבי שמעון סבר לה כר' אלעזר תנא קמא לא סבירא ליה) : **כריתה**. הבדלה לשון "ספר כריתות" (דברים כד) דכיון דלא שייכי בתורת גטין וקדושין אין נעשין עדים בדבר דכתיב "וכתב ונתן" מי שישנו בנתינה ישנו בכתיבה : **ירד רבי שמעון לשטתו של רבי אלעזר**. דאמר עדי מסירת הגט הוא דכרתי כדאמר בפרק בתרא (לקמן דף פו.) אע"פ שאין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כו' ורבי שמעון נמי בהכי מכשר שינוסרו לה בפני עדים ישראל : **מודה ר' אלעזר במזויף מתוכו**. דאע"ג דאמר ר' אלעזר גט שאין עליו עדים כשר דוקא אין עליו עדים אבל יש בו עדים פסולין פסול מדרבנן א] דילמא קאתי למימסריה באפייהו ומיסמך עלייהו :

*) רש"ל מ"ז

בשמות

קאמר נמי משמע כתיבה לחודה מהניא לכולי עלמא ויש לומר דמספקא ליה להש"ס אי פליג רשב"ג אתנא קמא בכתיבה ולא אחזוק מדלא קאמר כל מלוה שכתובה או שהחזיקו בה אע"ג דאיכא למימר דמכל שכן שמעינן ליה דהא לתנא קמא כתיבה מהניא ולא חזקה אפ"ה מספקא ליה להש"ס דילמא לרבן שמעון בן גמליאל גריעא כתיבה מחזקה מדלא פירש בהדיא ולהכי לא קאמר התם אחזוק בדלא כתיבה נמי איכא בינייהו משום דכתיבה ולא אחזוק מספקא ליה אי פליג רבן שמעון בן גמליאל כדפירשנו : **אי לאו דכותי חבר הוה לא מחתים ליה מקמיה**. תימה אם כן כוליה שטרא מתקיים אפומא דחד ישראל דחתים לבסוף ויש לומר דאין לחוש כיון דהאי כותי כשר מדאורייתא דגרי אמת הן : **רבא** אמר לעולם תרי כו'. ולדידיה דאחזוק בהא ולא אחזוק בהא : **חספא** בעלמא הוא. פירש בקונטרס דהוה מצי לשנויי בעדי מסירה ור' אלעזר היא אלא דשינויא דחיקא הוא דהא לעיל פרכינן עלה מדסיפא רבי שמעון בשטתו דרבי אלעזר מכלל דרישא לאו רבי אלעזר וקשה דאדרבה תירוץ דבעדי מסירה ור' אלעזר נשאר לפי המסקנא דמשני כי קתני מילתא דליתא בקדושין דאי בלא עדי מסירה וכרבי מאיר אפילו בקדושין פסלינן ערכאות מדאורייתא ואור"י דכי היכי דפסלי' בגט אף בעדי מסירה ושמות מובהקים משום דלמא אתי למיסמך עלייהו בלא עדי מסירה ישראל הכי נמי פסלינן בשטר מתנה ולא תיקנו חכמים להאמינם אלא בשטרי מלוה ומכר שהן לראיה ואין נעשה על פי עדותן שום קנין אבל שטר מתנה אין כשר לקנות בו מדאורייתא אלא א"כ יש עדים כשרים בשעת מסירה ואפילו *אם נאמר ששטר מתנה שחתמו בו ישראל כשר לקנות בו בלא עדי מסירה היינו משום שידוע ע"י עדי חתימה שהן כשרים מן התורה שבא השטר מיד הנותן ליד המקבל וכן כשר בהודאת נותן שהוא כק' עדים אבל בשטר שחותמין בו עובדי כוכבים שאין בו לא עדי מסירה ולא עדי חתימה שכשרים להעיד ולא הודאת בע"ד לא חשוב שטר לקנות על ידו ולא הוי אלא חספא בעלמא אבל אין לומר דלהכי חשיב ליה חספא בעלמא משום דמתניתין איירי שטר מתנה בהדי שאר שטרות דכשרים אפילו כתיבתן וחתימתן עובדי כוכבים דהשתא לא מהני עדי מסירה מידי דהא בברייתא דבסמוך כולל יחד כל השטרות דכשרים בערכאות ואפילו גיטי נשים ואפ' הכי לא מכשרינן בגיטין אלא בכתיבת ישראל ובעדי מסירה ובשאר שטרות כשר בכל ענין. ר"י : **והא** לאו בני כריתה נינהו. ה"מ למיפרך הא לאו בני עדות נינהו :

הורמין

מסורת הש"ס

[לקמן פח:]

[לעיל ט.]

[ע' תוס' לקמן מד. ד"ה וכותב]

[לעיל ט:]

ב"ק קיג. ב"ב נה: נדרים כח.

[לעיל ט: וש"נ]

ב"ב קע. [לעיל ד. סנהדרין כח.]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה תני חוץ וכו' ותנא לשמה ומחובר לא מוקמינן ליה כר"א :

* דכשר רק בחד

גליון הש"ס

תוס' ד"ה חספא וכו' אם נאמר ששטר מתנה. ע' לעיל דף ד ע"א תד"ה דקיי"ל :

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] ברש"י ד"ה מודה ר' אלעזר וכו' אבל יש בו עדים פסולין פסול מדרבנן. כ"ב עיין ב"ק דף פח ע"א תוס' בד"ה והא עבד כשר לעדות וכו' ודו"ק :

תוספות רי"ד

דאי לאו דכותי חבר הוא ומחזיק בכל דקדוקי המצות לא הוה מחתם ליה ישראל מקמיה אי הכי אפי' בשאר שטרות נמי אלא מאי אית לך למימר רווחא שבק למאי דקשיש מיניה הכי נמי רווחא שבק למאי דקשיש מיניה פי' שראו העדות עם ישראל זה החתום ישראלים זקנים ממנו והכותי וכשחתם זה ישראל תחילה היה סבור שיחתום בעל השטר א' מן הזקנים ולפיכך חתם למטה והניח לו ריוח שיחתום למעלה ממנו והמלוה בא והחתים שם את הכותי: אמר רב פפא זאת אומרת עדי הגט אין חותמין זה בלא זה פי' והילכך אין לחוש בגט רווחא שבק למאי דקשיש מיניה אלא ודאי שכותי חבר הוה וכשר אבל בשאר שטרות שחותמים זה שלא בפני זה איכא למיחש לרווחא ופסול. מ"ט אמר רב אשי גזירה משום כולכם פי' לקמן בפ' התקבל אמרי' [אמר] לעשרה כולכם כתבו גט לאשתי א' כותב וכולן חותמין ואי בציר חד מינייהו הוי פסול דבקפידא דבעל תליא מילתא דלא שויה גיטא אלא בהכי לפי' תקנו דאפילו היכא דלא אמר כולכם שיהא כולם מעשה נקבצים בשעת החתימה: הביאו וכו' מוקמה רבא דחסורי מחסרא והכי קתני ר"ג אכשיר אפילו בשנים ומעשה שהביאו וכו' פי' י"ל (דרשב"ג) [דר"ג]הוה מחזיק הכותי' בחזקת כשרים והיה מכשירן אפילו בשאר שטרות ופליג אכולה מתניתין וי"ל דוקא בגיטין משום חומרא דא"א החזיקום לעשותן ככשרין והשתא דאמרן בפ"ק דחולין לא זזו משם עד שעשאום עובדי כוכבים גמורים הרי הן כעובדי כוכבים לכל דבר ופסולין בין בגיטין בין בשאר שטרות ויין נסך ולשחיטה ולכל דבר דינן כעובדי כוכבים : כל השטרות העולים בערכאות. פי' הוא מקום וועד הדיינים שלהן אע"פ שעדי השטר הם עובדי כוכבים כשרים דמהמני ולא מרעי נפשייהו חוץ מגיטי נשים דלאו בני כריתות נינהו ואמרינן קפסיק ותני לא שנא שטר מכר ולא שנא שטר מתנה בשלמא מכר מכי יהיב זוזי קמייהו קנה ושטרא לראיה בעלמא הוא דאי לא יהיב זוזי קמייהו לא הוו מרעי נפשייהו וכתבי ליה שטרא אלא מתנה במאי ליקני ליה להאי ארעא בהא שטרא האי [שטרא] חספא בעלמא הוא פי' שטר מתנה הוא שכותב לו שדי נקנה לך ואין שם קנין אלא בגוף השטר קונה אותה כדתנן נכסים שיש להן אחריות נקנים בכסף בשטר ובחזקה והאי שטרא חספא בעלמא הוא שלא יקרא שטר שראוי לקנות בו קרקע אלא בעדות קיימת ועדות העובדי כוכבים אינם כלום ואע"ג דקי"ל דלא מרעי נפשייהו מ"מ אינה עדות מן התורה ונהי דמהימנינן להו במלתא דלא איברו שהדי אלא לשקרי וכאילו שניהם מודים דמיא עדות (אלא) [אבל]בדבר שהקנין תלוי בעדותם שאף אם שניהם מודים לא קנה הקרקע בשטר אם אין שם עדים אותה העדות של עובדי כוכבים אינה כלום שהרי אינן ראויין להעיד אבל אם היה כתוב במתנה קנין הכי נמי נקנה שהקרקע בסודר קנאו ושטר [illegible] שכאן בקרקע אינו כלום שהחזקה מכח השטר אתיא ולא החזיק ע"מ לקנות בחזקה: אמר שמואל דינא דמלכותא דינא. פי' אע"פ שאין שטר חתימת העובדי כוכבים חשו [illegible] שיהיו שטריהן קיימי' ויהיו נאמנים בעדותן שטר כשר הוי וקונה אף במתנה ואי בעית אימא תני חוץ מכגיטי נשים. פי' כל שטרות שהן כגיטי נשים שע"י שטר הדבר [illegible] לאו בני כריתה נינהו. פי' לשון ספר כריתות וכיון דלא שייכי בתורת גיטין וקידושין אין נעשים שלוחים ועדים בדבר וליכא למימר גבי איסורא דינא דמלכותא דינא כדא [illegible] אמר עדי מסירה כרתי . פי' ר' אלעזר אינו חושש לעדי החתימה דהאי דכתיב וכתב לה על כתיבת הגט מיירי ולאו על חתימתו ולא בעי אלא עדים שימסרנו לאשה ב [illegible] שנתנו לה בפני עדים כשרים ור"ש נמי בהכי מכשר שימסרנו לה בעדים ישראלים וק"ל דר' אלעזר מפרש האי וכתב ונתן על כתיבת הגט והכא אע"פ שחותמיהן [עוב [illegible] ש ואומר גיטין שנכתבו בערכאות של עובדי כוכבים והכתיב וכתב ונתן וכל שאיני בנתינה אינו בכתיבה וי"ל דלא מכשר ר"ש אלא שחותמים עובדי כוכבים אבל כתיב [illegible] די כוכבים דסבר כר"מ דאמר עדי חתימה כרתי ולא סגי בעדי מסירה ואתא ר"ש לאכשורי חותמיהן עובדי כוכבים אבל כתיבת הגט ע"י ישראל בעינן ומקשה והא [אמר] ר' [illegible] לעזר גם שאין עליו עדים כשר דוקא אם אין עליו עדים כלל אבל יש עליו עדים פסולים פסול מדרבנן דילמא אתי למיסמך עלידהו ומסר ליה

נושא
המתיר
כותי בגט
כמה כותים
מותרים

נושא
שטרות
העולים
בערכאות
עובדי
כוכבים

נושא
מהמשנה
משמע שר"ש
מכשיר גיט'
נשים שנעשו
בערכאות
עבו"ם
הגמ' דנה
בשאלה - והא
לאו בני
כריתות
נינהו

מבנה
□ מדקדק אחר
משא ומתן
של הגמ'
△ קושיות
▽ תשובות
(לפי סימני
שאלות)